

M. 11293:1-7.

Hälsingland
Bergsjo~ & q.
Tärnabyss sw.

m. fl. orter

(vid. 5 ^{årsd} Medelpad o Dalarna
se inne i uppt.)

Uppteckn. av Sig Pettersson
Dala-Finnbyttan
" år 1918.

Stockholmsstidningens prisstävlan.

- 1:a maj. s. 2-4.
 Persmäss. s. 4.
 Saö-dagar. s. 4.
 Tider för fiske. s. 4.
 Skydd mot rovdjur. s. 4.
 Väderleksväxten s. 5
 Tydor för skölden s. 5.
 Oppisitkvällar. s. 5.
 Gökotta. s. 5.
 Jungfru Maria och tranan. s. 5-
 Vårfludagen. s. 5-6.
 Se sin tillkommande. s. 6.
 Kvidommar. s. 6.
 Den 27 juli, - komma först ur säng. s. 7.

Över M.11293.

Dala-Timråkatten den 29 - 18

Herr

Dokt. Åke Campbell.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Vilan Akarp

Da jag härmed bärer mig friheten
att anmälta mig för deltagande
i Stockh.-Tidn.s pristävlar har jag
ju ické mycket hopp om att er-
hålla något pris men jag har ändå
skrivit snar det är både nytt och
nöjo Och tecknar jag med
Nagakning
Sig Persson

Adress: Sig Persson

Dala-Timråkatten

Till

Herr Doktor Åke Campbell

Vilan. Åkarp.

I enlighet med dem uti Stockh.-Tidn. av den 9 juni
 uplysta pristävlan tages jag mig härlig med friheten att
 insända några rader för att bidraga till insamlandet
 och förvarandet ^{av} våra värdefulla gamla folkminnen
 och seder som jag vet att det illa jag kan framvisa ej
 gärna kan komma i återjutande av något pris är det
 nästan uteslutande med tanke på det stora mål som
 här varit utsatt dels även det möje som det beredde att
 forska utt ur de gamla veterannernas minnen vad som
 varit i en förgångens tid och som allt mer häller på
 att läggas bort Det är därför som jag med den storsta
 glädje läste Stockh.-Tidn. uppslag till lörandet av en fråga
 som ligger mig mycket om hjärtat och sagt jag där genast
 en möjlighet till att åminstone kunna rädda något
 ur det gamla kärnfriska och glada färnöjsamma men
 på samma gång mystiska ^{och} fördomsfulla liv som
 dessa mänister fördel vilka vi kalla våra förfäder
 Den berättelse om första hufvudet har jag hämtat från
 Helsingland dels genom berättelser och dels genom
 vad jag själv inhemmat fastän det nu far längre sedan
 är bort lagt åminstone till en del men glädjande nog
 har man på många ställen åter börjat ta tillbaka vad
 man fört kasserat såsom onordarnt och "bondskeft"

FÖRKLÄRNINGAR
Omkring författningsförslaget
om att rätta till den politiska
situationen i landet.

— 1 —

Det är ju ett mycket beklagligt faktum att bönderna
allt mer och mer draga sig ifrån jordbruken de gamla
seccerna och bruket för att leva som "fint folk" och
under tiden får den gamla faderne avrda jorden förfalla
Sjunga ära de bönder som begagnat sig av de nu rådande
de höga priserna och göra sig utav med sina egendomme
Det är skämtigt ja nedrigt att

most malignant

in my hands no other standards of the world have testified to
the steadily increasing power of deposit advertising although
no nation has equalled the size of our open markets
or number of stamp collections excepting among the
of course with few allies has the free press and whose best
talent is used to gain the advantage of numbers and using
our laws and the law of the land to gain the advantage of numbers
the advantage we have given the cause of freedom and
we have never been compelled to stop as in the case
by allied with the most powerful in the Union
which will harm us if we refuse to do so but we will stop the
attack on the federal and national and state governments
unless it is for the protection of our country from foreign and
foreign attacks around our country the best testimony we
have ever received of the value of advertising among the num-
bers and stamp collections of the world giving account of
advertising since all the various classes of business and
and advertising and the advertising standard as established in
various states also established or made of the local products
and goods itself are the most important and valuable of all the goods
and especially when the cost of advertising local goods is
so much less than the cost of advertising foreign goods

Det är ett mycket beklagligt faktum att bönderna allt mer och mer draga sig från jordbruket de gamla sederna och bruket att leva som fint folk" och under tiden för den gamla fäderneårda jorden förfalla Oräkneliga är de bönder som av lummens snikenhet begnat sig utav de nu rådande höga egendomspriserna för att "skräsig" och så lägga man bort det gamla språket kläderna och allt annat lämnande plats för "jälvare" att skrävla och råna som de vissa. Ni må vara vanlig ursäkta att jag i min iver låtit förleda mig att göra en liten avstikkare ifrån det egentliga ämnet men jag skall försöka göra begripligt vad jag syckat upprippa Det jag nu tänker skildra är vad jag genom berättelser av gamla veterane hört om första-haj-firandet för omkring hundra år sedan Och är hämtat från Gnarps socken i Hälsingland men jag kan ju ej säga att detta gäller för varken hela socknen eller ens flera byar då man på många ställen skiljs sig från varandra, grannbyar etnellan, i li seder och bruk. Man brukade på den tiden varje år på Vallborgsmässa-aftonen samlas hela byalaget för att enligt urgamal red draga till fobodarna högt bland bergen, där hela bybefolkningen hade var sin liten stuga med tillhörande "får" och inhagnos, för att där fira sitt vårgille där alla som kunde medtogs utom någon gamonal mormor eller morfar som skulle se till gården medan alla andra droga åstad Kor hästar får och gettar togos med för att sedan lämnas kvar under en valpiggas eller gammeljäntas uppsikt, med undantag av hästarna som lämnades åt sitt eget godtycke och finja gå varp de ville, utom de som kunde behövas vid körskorna hemma vid gården, vilka medtogs hem, ——— fingrar stanna kvar under sommaren Korna som ej fått komma ut under ^{hela} vinteren gjorde de lustigaste krumpryring eller satte av i fullt galopp med svansarna högt i vinden Gettermördade sig att stängas och togo höga skutt över stubbar och

stenar. Tårena sprunga bråkande omkring och snappade till sig en mun gräs här och en där uppstupna och ~~upprymda~~ upprymda ungdomarnas sjöng och stojade sloga valter och kullerbyxor om varandra. Fullt av glädje och gamman. Icke minst upprymda varo de gamla spelmannen vilka med de gamla fiaterna som gått i aw från för till som i årtionde, frambringade toner, vonodiga att de lockade till tåren, glada så att det smittade på åhörarna som sago om varandra i yster dans. Ja gamla instrument, som berättade alla möjliga och omöjliga historier om vidunderliga historier om Næcken Stromkarlen eller Skogsungfrun huru de sökt att genom de toner de därur framlockat locka till sig sina offer, och vara sina ägare härare än allt annat på jorden.

Vallpigorerna spelade lika bra på sina hemgjorda näverlurar som mågon flöjtblåsare. På detta sätt gick färden, och så hade den gått många gånger fört, tills man så mäddes fram till ~~fest~~ "boan."

Tå lågo de sma grå stugorna fällt intill varandra på en utkragning i skogen med mångder av gårdesgårda och några odlade fält där det raffiga värgröset lykte så ljus emot den mörke skogen och övergåva stugorna. Men längre drogde det ej faran mintra brasor sprakade på de öppna spisorna. Fullt av folk och dyur överallt. Ungdomarna drogo istad till skogs för att samla ris och kvistar till aftonens stora Falborgsmässkas medan mororna dukade fram till gästabud på gammaldags vis, det var mat och dryck, i överflöd, av alla slag. Varibland kan märkas det för hela norrländ utmärkande tunnbrödet, men framför allt jul eller "varloeken" som baktades vid fullbuket under all oöflik omsorg och utställerades och målades för att blixta så fin och prydlig som möjligt och sedan förvarades till värgillet då böcker, som bepraktades ^{var} mycket lyckobringa och ge styrka och krafter samt skydda mot sjukdom och förkrossning, skyckades och var ochen fick sin bekläddas.

Också medfördess åtta hembuyggt "svagdricka" "enbärsöl" och "brännvin" extra fint byggt av humlor själva på den bästa och finaste råg som fanns i gården. De gamla odalmännen samlades så kring de stora "ankarna" och "kuttingarna" för att byta ord och tankas tala om råg korn havva och potatis röd plöning osv. men mest för att se vem som kunde fåla mest av det hembyggda. Så förgick dagen under glans och stoj både från gamla och unga till att det var tid att tända brasorona stora ställiga eldarna som kastade sina stora breda flammonor upp mot rynden där hjärnorna på den mörka matt himelen stumma sågo ned granniskorna vilka under gretmännens toner redde sig till dans kring eldarna.

Solen började redan visa sitt sömndrykna öga över bergstopparna då man lämnade de nästan nedbumna eldarna fastän många stannade kvar för att sova rubet av sig på stället. Snart stumrade alla uti husen på syskontäddar som redes av halm som bretts ut över golvet. Men endas nägra få timmar varade sömnen. På första maj skulle "Vårbooken" delas och då måste alla vara med. Och så samlades man, med stop och krus fyllda, kring husfadern som högtidligt delade den stenhärda "lycka-booken". Sent om sida lagade man sig i ordning till att fara hem, endast lämnande "bojäntare" kvar för att se till bokkapen för att återkomma vid midsommar då man roade sig på samma sätt utom det att man då ej hade nägra eldar.

Persmärra brukade man också fira men då nere vid byarna ute på de avmätade fälten där det gick lika glatt till och man uppförde skörde danser m.m.

Man hade också beständiga dagar på vilka man skulle se olika sedersteg. Fluren skulle säs på kålen korn skulle säs den 9 juni den som skulle så råg skulle vara svartklädd men dager därför har jag ej lyckats få tag i. Om fiskets början får man göra sig begrepp om utav mamnen: Is- gräs- och lövgadda.

Till skydd mot rovdjur skulle man mörja in häden, på femtio ~~almar~~ omkrets kring husen, med Björktronja.

På första maj brukade man också springa omkring med skällor och bjälkar samt spela i mörker.

M.11293:5.

Några väderleksmärken som jag lyckats få tag i skall jag också meddela fastän det ej är mycket men många bärkar smä gōra en stor o.

"April bli Maj stri, bons lador fylda bli." Litsnardo är: "April bli Maj vät o kall, fyller bons lador all." Ett annat i i April mö "fara" gō Maj mö körgrön' gōr. Inte att förakta är: "fule tō, Paske mö, nuttet hä, "fröset" korn." Så har vi några om Matthias: "Matthias med sitt långa milda skägg, lockar barna utom rågg. Matthias med sitt långa skarpa ris, körer barna innan spis." Samtliga oven omstavarna står äro hämtade ifrån Hälsingland och Medelpad men skall jag nu omställa ett par ifrån södra Dalarna: "Om oxen får blöta nosa i takdroppen på Matts, får boon i dada ej över nä'n plats." "Maj mö, fara gō, fyller bons lös med hä" samt "Erik med ax, Olov med kaka." Det "fara" som här talas talas om är meningens fararna och icke det som man kunde tro farerna. Det sistnämnda kan tyckas vara nästan tidigt men min hages man förklarade att man förr i världen skördade mycket tidigt.

Fredagen brukade man fira som opprisstekvällar. Dokotta brukar man fira strax efter gökens ankomst eller första söndag efter han lätit höra sig första gången. Om Wårspudagen hörcie jag en gång, utav en gammal grubbe, en sägen som jag nu minns inte mig den lyder så här: Som bekant så är hanan, näst storken, förståndigare än alla andra fåglar under himelen och så var det även på den tid då jungfru Maria blev bebildad Jesu födelse. När så ängeln Gabriel fick sig anförtrott att förkunna Jesu födelse så hade han råkat att tala om för någon av de andra änglarna så att det blev utspritt både utom himlen och innan Salunda kom rycket även till hanan. Och som hon genast förstod detta måste vara någon stor man som på detta sätt blev ärad och

M.11293:6.

höllad utan med sätta så tog hon genast några vägda
ljus i näbbben och för åstadthör kom fram just som solen
steg upp på himelen till jungfruns boning då hon kroj
in genom en liten glugg och lade ned sina vägda
breddvid den sovande jungfrun men så just som hanen
skulle flyga sin väg väcknade jungfrun och fick se henne
annars skulle ingen människa fått veta något om detta
Ja så lös i korthet gubben berättar om den han vara
av något värde eller ej vet jag ej men har jag tagit den med
med den kanske kunde vara av intresse.

På Tarfudag brukade, och gör man ännu, åla vafflor
och kallas därfor också Täffeldag. Vidare säges man att so
som vadreft är på Täffeldag kommer det att blåso under den
kommande sommaren.

Den som vill seka sin kommande make skall en skärtordag
kväll gå ut på en korsväg i en skog och ha en kvast
och sopra så för man se sin tillkommande

På midsommarnatten skall man insamla örmlunkar
och därmed väcka en song och sedan lägga sig att sova
men man får ej sova mer än precis en timme så blir
man fri från reumatism o.d. Vidare finns det en blomma
som blommas en timme (12-11) på midsom. natten denna blomma
skyddar den som innehar den för allt ont och kan han alltid
bliva därför sårad, men den bevakas av glupande ormar
Någon daggen insamlad under natten urur Marie dagg
kappa är nyttig både inom och utom kroppen

Ja jag har nu omtalat allt vad jag kunnat haga reda på
eller vetat förrut och för jag nu absoluta deplötsilla
vidrig jag härmad kom åstadkomma eller kanske det
finnes de som förekommit mig men jag insänder det
ändå Det skulle finnas mycket mer att skriva om men
det skulle taga allt för stort utrymme i anspråk och far
därför vara som det nu är. Och tecknar jag

Samlare (ränt!)

M. 11293:7.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M.1.1293:7.

Den 27 juli fävlade man
om vem som skulle komma
först ut sång och den som
då blev sist kallades
sjusovare därutav kallas
dagen sjusoraren
Om det då regnar skall det
regna i syveckor